
*Юрій
Завгородній*

ЦИРЕНДОРЖИЄВСЬКІ ЧИТАННЯ 2008 **Тибетська цивілізація та кочові народи** **Євразії: кроскультурні контакти**

26—27 вересня 2008 року у приміщенні Музею ім. Богдана і Варвари Ханенків відбулася IV Міжнародна наукова конференція «Цирендоржиєвські читання 2008. Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти», присвячена 85-річчю утворення Республіки Бурятія (Російська Федерація) та 85-річчю з дня народження Рабдана Димбриловича Цирендоржієва.

Співорганізатори конференції — Товариство бурятської культури м. Києва і Київської області, Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАН України, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, Музей мистецтв ім. Богдана і Варвари Ханенків, фонд «Далекий Схід».

На офіційному відкритті читань з вітальним словом виступили Надзвичайний і Повноважний посол Республіки Казахстан в Україні і Республіці Молдова Амангельди Жумабаєв, директор Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, академік Мирослав Попович, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України, президент Українського товариства зовнішньої політики Юрій Кочубей, голова Товариства бурятської культури м. Києва і Київської області Костянтин Халтагаров, старший син Рабдана Димбриловича Цирендоржієва Самбу Рабданович, науковий керівник проекту «Цирендоржиєвські читання 2008», відомий тибетолог Олена Огнева.

© Ю.ЗАВГОРОДНІЙ,
2009

Під час роботи конференції було заслухано 27 доповідей. Учасники конференції представляли наукові заклади п'яти країн. Україна була представлена Інститутом сходознавства та Інститутом філософії НАН України, Одеським національним університетом ім. І. Мечникова, Миколаївським державним гуманітарним університетом ім. П. Могили. Російську Федерацію представляли Інститут монголознавства, буддології і тибетології Сибірського відділення РАН (Улан-Уде), Інститут вищих гуманітарних досліджень ім. Є.М. Мелетинського (Москва), Фінансова академія при уряді Російської Федерації (Москва), Удмуртський інститут історії, мови і літератури Уральського відділення РАН (Іжевськ), Південний федеральний університет (Ростов-на-Дону). Польща була представлена Ягеллонським університетом (Краків) і Поморською академією (Слупськ), Казахстан — університетом Кайнар (Алмати), Монголія — Монгольським державним університетом науки і технології. Серед учасників також були незалежні дослідники (Київ) і представники громадських організацій («АХАЛАР» із Чернігова і Одеський дім-музей ім. М. К. Реріха).

Робота конференції відбувалася в чотирьох секціях: «Історія науки та ідей» (6 доповідей), «Кроскультурні контакти» (10 доповідей), «Етнологія. Шаманізм» (5 доповідей), «Буддизм: історичні, філософські, мистецтвознавчі аспекти» (6 доповідей).

Філософські та релігієзнавчі доповіді були представлені на всіх чотирьох секціях. У першій секції зазначеній тематиці були присвячені доповіді О. Огневої (Луцьк) та І. Отрошенко (Київ) «Далая-лама XIII, духовний владика Тибету, очима іноземців», Ю. Завгородньо-

го (Київ) «В. В. Лесевич (1837—1905) і його зацікавлення Сходом: перші спроби дослідження», С. Капранова (Київ) «Релігії Тибету та Центральної Азії у працях М. Еліаде», Н. Руденко (Київ) «Джерела з історії калмицького народу в Україні». На другій секції найвиразніше релігійно-філософська проблематика була присутня у доповідях Й. Грели (Краків) «Стародавній міф про Шамбалу та його сприйняття в Європі та Азії» та О. Петренко (Одеса) «Образ Будди в картинах М.К. Реріха». На третій секції переважали доповіді, стосовні шаманізму: Л. Ічінхорлоо (Улан-Батор) «Подорож до алтайських урянхайців улітку 2005 року (Нові матеріали з одухотворення природи у Західній Монголії)», А.Осипова (Миколаїв) «Синестезія рівнів антропобуття в процесі символічної дії духовних практик шаманізму», М. Содномпілової (Улан-Уде) «Сучасні релігійні практики і вподобання населення м. Улан-Уде», О.Ткаченка та Ю. Ткаченка (Київ) «Спостереження трансу оракула монастиря Нечунг».

У доповідях четвертої секції було заторкнено дослідження різних аспектів буддизму від перших сторіч його виникнення до сучасних спроб його рецепції, зокрема в Росії та в Україні. Вони мали такі теми: О. Бурлуцька (Ростов-на-Дону) «Структурно-функціональний аналіз необуддистських релігійних рухів», А. Бурлуцький (Ростов-на-Дону) «Релігієзнавчий аналіз процесів інституціалізації на прикладі релігії донських калмиків-козаків», В. Демьонова (Єкатеринбург) «Мистецтво північно-буддистської металевої скульптури і буддистська концепція Світу: феномен множинності Тіл», А. Стрелкова (Київ) «Неподвійність форм та свідомості у «Магаяна-шрад-

дгоппада шастрі», Ю. Трофименко (Чернігів) «Рух АХАЛАР як заломлення вчення Будди крізь призму екології: теоретичні і практичні аспекти», К. Хафізова (Алмати) «Буддизм у Казахстані (у новий і новітній час)».

Більшість доповідей, заслуханих на конференції, вигідно вирізняло залучення не тільки достатньо репрезентативного корпусу літератури, а й архівних джерел та польових матеріалів.

Подані доповіді відображали широкий спектр гуманітарних наук. Проте міждисциплінарність не тільки не заважала сприйняттю, а й сприяла жвавому обговоренню почутого: майже всім доповідачам задавали по кілька запитань. Тому головуючим секцій було вкрай важко дотримуватися встановленого регламенту: 15 хвилин на доповідь і 5 хвилин на обговорення.

Доволі активно на конференції використовували мультимедійні засоби, й не тільки доповідачі. Так, організатори конференції запропонували для перегляду кілька відеофільмів: «Проект Майтрея» і «Тур реліквій» (режисер Христина Лундберг), «Нашадок Чінгізхана, або Хто ж ви, лікар Бадмаєв?» (режисер Вл. Луцький), а також фотокаталог праць заслуженого художника Російської Федерації, народного художника Республіки Бурятія Юрій Магдаганова і слайд-фільм «Життя Товариства бурятської культури: 2004—2008 рр.» (підготувала С. Атутова).

Урочистій атмосфері конференції особливо сприяло те, що вона відбувалася у виставковій залі, в якій задалегідь розмістили експозицію тибетських, монгольських і бурятських тханок із зібрань музею (підготувала Г. Біленко).

Хоча робочими мовами конференції були українська, російська та англійська, проте можна було почути й польсь-

ку, бурятську, монгольську, тибетську, японську та санскрит.

Під час роботи конференції її учасники отримали збірник наукових статей «Цирендоржівські читання 2008. Тибетська цивілізація та кочові народи Євразії: кроскультурні контакти» (Київ: МП «Леся», 2008. — 692 с.), до якого увійшли тексти 45 авторів з 8 країн. Оргкомітет конференції включив до збірника 18 статей тих авторів, які не змогли приїхати до Києва. Серед них, зокрема, такі статті: Л. Анжиганова (Абакан) «Традиційний світогляд хакасів: людина і суспільство», Л. Батирева (Еліста) «До проблеми вивчення старокалмикського мистецтва», В. Бурнаков (Новосибірськ), А. Бурнаков (Абакан) «Культові місця Хакасії», С. Жимбеєва (Санкт-Петербург) «Екологічні нововведення Самаєва у ритуальній практиці», М. Монгуш (Москва) «Тувінці у пошуках себе (1990—2008 рр.)», Т. Муш (Париж) «Промовляння до вівці. Повідомлення про teege — промовляння, зібрані в Агінському Бурятському автономному окрузі у лютому 2004 р.», С. Нестьоркін (Улан-Уде) «Вчення про «Природу Будди» у філософії буддизму магаїни», Рао Ч. Упендер (Делі) «Вплив Хандавьюгасутри на Богдичарья-аватару Шантідеви», М. Уланов (Еліста) «Буддизм у Калмикії: вектори релігійно-культурної ідентичності», Л. Халоупкова «Три прикраси буддизму Халхі: Унур-геген Занабазар, Зая-пандита Лувсанпринлей, Ламингеген Лувсанданзанжанцан».

Проте не всі заявки та надіслані доповіді були включені до роботи конференції та увійшли до збірника. Близько двадцяти з них довелося відхилити.

Зі збірником можна ознайомитись у бібліотеках Інституту сходознавства та

Інституту філософії, а також у Центральній науковій бібліотеці ім. В. Вернадського.

Окремо хотілося б наголосити на винятково активній участі в організації конференції як Товариства бурятської культури, так і родин дітей Рабдана Димбриловича Цирендоржиева. Наприклад, його старший син — Самбу Рабданович (генерал-майор запасу Збройних сил Російської Феде-

рації) спеціально приїхав із Москви на Цирендоржиевські читання і не тільки уважно слухав наукові доповіді, а й ставив багато доречних і гострих запитань.

Сприяння Товариства бурятської культури у проведенні міжнародного наукового заходу — яскраве і наочне свідчення вдалої інтеграції діаспори невеликого східного народу в сучасне українське суспільство.